Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MACIEJ SZPUNAR
15 päivänä tammikuuta 2020 [1]

Asia C-753/18

Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim) ja Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (SAMI)
vastaan
Fleetmanager Sweden AB ja Nordisk Biluthyrning AB

(Ennakkoratkaisupyyntö – Högsta domstolen (korkein oikeus, Ruotsi))

Ennakkoratkaisupyyntö – Immateriaalioikeus – Tekijänoikeus ja lähioikeudet – Direktiivi 2001/29/EY – 3 artiklan 1 kohta – Direktiivi 2006/115/EY – 8 artiklan 2 kohta – Yleisölle välittämisen käsite – Autovuokraamo, jonka kaikkien autojen vakiovarusteisiin kuuluu radio

Johdanto

1. Harvasta aiheesta on annettu lyhyessä ajassa yhtä paljon unionin tuomioistuimen ratkaisuja kuin käsitteen ”yleisölle välittämistä koskeva oikeus tekijänoikeuksien alalla” tulkinnasta. [2] Tätä runsasta mutta väistämättä hajanaista oikeuskäytäntöä on jopa verrattu labyrinttiin ja unionin tuomioistuinta itseään Theseukseen. [3]

2. Vaikka käsiteltävässä asiassa ei kenties voida täydellisesti systematisoida tätä oikeuskäytäntöä, [4] se antaa unionin tuomioistuimelle tilaisuuden vahvistaa tietyt yleiset periaatteet, jotka auttavat rajaamaan tarkemmin sen, mikä kuuluu yleisölle välittämistä koskevaan oikeuteen ja mikä ei. Tarkemmin ottaen käsiteltävässä asiassa on erityisesti kyse yhdestä yleisölle välittämisen keskeisestä osasta, nimittäin välittämisestä.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 Aiheesta on annettu yli 20 tuomiota ja määräystä 2.6.2005 annetun tuomion Mediakabel (C-89/04, EU:C:2005:348) jälkeen.

3 Clark, B. ja Dickenson, J., ”Theseus and the labyrinth? An overview of ’communication to the public’ under EU copyright law: after Reha Training and GS Media where are we now and where do we go from there?”, *European Intellectual Property Review*, nro 5/2017, s. 265. Tekijät eivät valitettavasti kerro, kuka tässä vertauksessa on Minotauros.

4 Se saattaisi oikeuskirjallisuuden perusteella olla jopa mahdotonta (ks. Treppoz, E., ”De l’art jurisprudentiel au rang de feuilleton ou l’impossible systématisation du droit de communication au public”, *Revue trimestrielle de droit européen*, nro 4/2017, s. 864).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3. Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY[5] 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.”

4. Vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/115/EY[6] 8 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä oikeudesta, jolla voidaan varmistaa, että käyttäjä maksaa kohtuullisen kertakorvauksen, jos kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua äänitettä tai sen kopiota käytetään vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin tai mihin tahansa välittämiseen yleisölle, ja varmistaa, että tämä korvaus jaetaan asianomaisten esittäjien ja äänitteiden tuottajien kesken. Esittäjien ja äänitteiden tuottajien välisen sopimuksen puuttuessa jäsenvaltiot voivat määrätä ehdot tämän korvauksen jakamiselle näiden kesken.”

5. Direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohta ja direktiivin 2006/115 8 artiklan 2 kohta on saatettu osaksi Ruotsin lainsäädäntöä vuonna 1960 tekijänoikeuksista annetun lain nro 279 (upphovrättslagen (1960:279)) 2 §:n 3 momentin 1 kohdalla ja 47 §:llä.

Tosiseikat, asian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymykset

6. Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (Stim) u.p.a. (säveltäjien ja heidän kustantamoidensa tekijänoikeudellinen edunvalvontajärjestö Ruotsissa, jäljempänä Stim) ja Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden lähioikeuksien edunvalvontajärjestö Ruotsissa, jäljempänä SAMI) ovat tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien alalla Ruotsissa toimivia yhteishallinnointiorganisaatioita.

7. Fleetmanager Sweden AB (jäljempänä Fleetmanager) ja Nordisk Biluthyrning AB (jäljempänä NB) ovat Ruotsiin sijoittautuneita autovuokraamoja. Ne tarjoavat suoraan tai välittäjien kautta radiovastaanottimella varustettuja autoja vuokralle enintään 29 päiväksi, mikä katsotaan lyhytaikaiseksi vuokrakäytöksi.

8. Ensimmäisessä niistä kahdesta riita-asiasta, joiden yhteydessä käsiteltävät ennakkoratkaisukysymykset esitettiin, Stim nosti kanteen Fleetmanageria vastaan ja vaati, että yhtiö määrätään maksamaan Stimille 369 450 Ruotsin kruunua (SEK) (noin 34 500 euroa) korkoineen sillä perusteella, että tämä oli myötävaikuttanut siihen, että muut toimijat olivat ilman Stimin lupaa saattaneet musikaalisia teoksia yleisön saataviin tekijänoikeudellisessa mielessä tarjoamalla yleisölle radiovastaanottimella varustettuja autoja lyhytaikaiseen vuokrakäyttöön.

5 EYVL 2001, L 167, s. 10.

6 EUVL 2006, L 376, s. 28.

9. Alioikeus katsoi, että radiovastaanottimella varustettujen autojen antaminen vuokralle merkitsi yleisön saataviin saattamista tekijänoikeutta koskevassa vuoden 1960 laissa nro 279 tarkoitetulla tavalla ja että korvaukselle oli peruste. Se kuitenkin totesi myös, ettei Fleetmanager ollut myötävaikuttanut tekijänoikeuksien loukkaukseen, joten Stimin kanne hylättiin. Tuomio pysytettiin ylioikeudessa. Stim valitti tuomiosta Högsta domstoleniin (korkein oikeus, Ruotsi).

10. Toisessa riita-asiassa NB nosti kanteen Patent- och marknadsdomstolenissa (patentti- ja markkinatuomioistuin, Ruotsi) ja vaati, että tämä vahvistaa, ettei yhtiö ole velvollinen suorittamaan SAMI:lle korvausta äänitallenteiden käyttämisestä ajanjaksolla 1.1.2015–31.12.2016 sen perusteella, että yhtiön yksityishenkilöille ja elinkeinonharjoittajille vuokraamat ajoneuvot on varustettu radiovastaanottimella ja CD-soittimella.

11. Patent- och marknadsdomstolen totesi, että tekijänoikeutta koskevaa vuoden 1960 lakia nro 279 on sovellettava direktiivin 2001/29 mukaisesti ja että direktiivin 2006/115 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu käyttö vastaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua välittämistä yleisölle. Lisäksi se totesi, että tarjoamalla radiovastaanottimia käyttöön vuokra-autoissa NB saattoi äänitallenteet vuokralleottajien kuultaviksi ja että näin ollen kyse oli välittämisestä. Kyseinen tuomioistuin myös katsoi, että muutkin kriteerit, joiden perusteella välittäminen yleisölle määräytyy, täyttyivät. SAMI:n esittämän näytön nojalla katsottiin, että kantajalle kuuluneita 11:tä autoa oli vuokrattu keskimäärin 528 kertaa vuodessa. Tästä Patent- och marknadsdomstolen päätyi toteamaan, että NB oli korvausvelvollinen SAMI:in nähden, ja hylkäsi yhtiön kanteen. Patent- och marknadsöverdomstolen (ylempi patentti- ja markkinatuomioistuin, Ruotsi) kuitenkin kumosi tämän päätöksen toisessa oikeusasteessa. SAMI valitti viimeksi mainitusta tuomiosta Högsta domstoleniin.

12. Tässä tilanteessa Högsta domstolen on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Merkitseekö sellaisten autojen antaminen vuokralle, joissa on vakiovarusteena radiovastaanotin, että autojen vuokralleantaja on käyttäjä, joka toteuttaa direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa ja direktiivin 2006/115 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla yleisölle välittämisen?

2) Mikä merkitys – jos mikään – on autonvuokraustoiminnan laajuudella ja vuokra-ajalla?”

13. Ennakkoratkaisupyyntö saapui unionin tuomioistuimeen 30.11.2018. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet pääasian asianosaiset sekä Euroopan komissio. Samat osapuolet olivat edustettuina 6.11.2019 pidetyssä istunnossa.

Asian tarkastelu

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

14. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa tietää, onko radiovastaanottimilla varustettujen autojen vuokraus direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa ja direktiivin 2006/115 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla välittämistä yleisölle.

15. Aluksi on syytä muistuttaa, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kahdessa edellä mainitussa säännöksessä olevalle käsitteelle ”välittäminen yleisölle” on annettava sama merkitys.[7] Näin ollen unionin tässä asiassa antama vastaus koskee samalla tavalla kumpaakin edellä mainittua direktiiviä, niiden eri kieliversioiden, erityisesti ruotsinkielisen version, mahdollisista terminologisista eroavaisuuksista riippumatta.

16. Direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa annetaan tekijöille luonteeltaan ehkäisevä oikeus sallia tai kieltää kaikenlainen teostensa välittäminen yleisölle. Tekijöillä on siten erityisesti mahdollisuus saada tuloja yleisölle välittämisen muodossa tapahtuvasta teostensa käytöstä.

17. Direktiivin 2006/115 8 artiklan 2 kohdassa ei anneta vastaavanlaista yksinoikeutta. Sen sijaan kyseisessä säännöksessä taataan esittäjille ja äänitteiden tuottajille kohtuullinen korvaus äänitteen välittämisestä yleisölle.

18. Sen enempää direktiivissä 2001/29 kuin direktiivissä 2006/115 ei anneta legaalimääritelmää yleisölle välittämisen käsitteelle. Direktiivin 2001/29 johdanto-osan 23 perustelukappaleesta voidaan johtaa joitakin tarkennuksia kyseiseen käsitteeseen. Tämän perustelukappaleen mukaan käsitteellä tarkoitetaan kaikenlaista välittämistä yleisölle, joka ei ole läsnä paikassa, josta välittäminen saa alkunsa. Oikeus yleisölle välittämiseen kattaa kaikenlaisen teoksen siirron ja edelleen siirron yleisölle sekä langallisesti että langattomasti, mukaan lukien yleisradiointi. Saman direktiivin johdanto-osan 27 perustelukappaleessa lisätään, että pelkkä aineiston välittämisen mahdollistavien tai toteuttavien välineiden tarjoaminen ei ole välittämistä yleisölle.

19. On vielä syytä muistuttaa, että tekniikan näkökulmasta yleisölle välittämisellä on kaksi mahdollista pääasiallista muotoa: varsinainen välittäminen ja yleisön saataviin saattaminen. Ensimmäisessä tapauksessa välittämisen toteuttava käyttäjä valitsee välittämisen tekniikan ja ajankohdan ja mahdollinen kohdeyleisö ottaa sen vastaan tai ei. Toisessa tapauksessa teos saatetaan pysyvästi kohdeyleisön saataviin ja tämä voi valita, missä ja milloin sitä käyttää. Jälkimmäinen tapaus kattaa erityisesti tilauspalvelut ja internetin. Käsiteltävässä asiassa, joka koskee radiolähetyksiä, on kyse ensin mainitusta tapauksesta eli varsinaisesta välittämisestä.

20. Unionin tuomioistuin on saanut useissa asioissa tilaisuuden määritellä yleisölle välittämisen käsitteen rajoja.

21. Se on muun muassa todennut, että yleisölle välittämisen käsitteessä yhdistyy kaksi kumulatiivista tekijää eli suojatun aineiston ”välittäminen” ja ”yleisö”, jolle se tarkoitetaan.[8]

22. Käsiteltävässä asiassa esitettyyn ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastaamiseksi on analysoitava, täyttyvätkö molemmat edellytykset, kun radiovastaanottimella varustettu auto vuokrataan.

23. On selvää – eivätkä asianosaiset ole tätä kiistäneet –, että autovuokraamot eivät välitä radiolähetyksiä, vaan välittämisen toteuttavat yleisradio-organisaatiot. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, ettei autovuokraamojen toiminnan voitaisi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa katsoa kuuluvan yleisölle välittämistä koskevan yksinoikeuden alaisuuteen direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa ja direktiivin 2006/115 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

24. Unionin tuomioistuin on nimittäin todennut välittämistä tapahtuneen useissa tilanteissa, joissa ei ole ollut kyse vain tavallisesta teoksen suorasta siirrosta esimerkiksi yleisradiolähetyksen kautta.

7 Tuomio 31.5.2016, Reha Training (C-117/15, EU:C:2016:379, 33 kohta).

8 Ks. viimeksi tuomio 7.8.2018, Renckhoff (C-161/17, EU:C:2018:634, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25. Unionin tuomioistuin on täten pitänyt yleisölle välittämisenä sitä, että majoitusliike saattaa suojattua aineistoa asiakkaidensa saataviin sijoittamalla huoneisiin televisiovastaanottimia ja lähettämällä niiden avulla edelleen keskusantennin kautta vastaanotettuja televisiosignaaleja.[9] Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin erotti toisistaan pelkän fyysisten laitteiden toimittamisen, joka ei ole välittämistä yleisölle, ja signaalien edelleen lähettämisen tällaisten laitteiden avulla, jossa taas on kyse välittämisestä yleisölle.[10]

26. Sama pätee silloin, kun hotellitoiminnan harjoittaja laittaa hotellihuoneisiin laitteita, jotka eivät ole televisiovastaanottimia vaan laitteita, joilla voi kuunnella CD-levyjä, sekä itse levyjä.[11] Silloin, kun hotellitoiminnan harjoittaja saattaa asiakkaidensa saataviin sekä tekniset laitteet, joilla suojattua aineistoa voi käyttää, että itse aineiston CD-levyille tallennettuina äänitteinä, se nimittäin välittää kyseisen suojatun aineiston yleisölle.[12]

27. Samaten yleisölle välittämisestä on kyse silloin, kun yleisölle avoimen tilan toiminnan harjoittaja tarjoaa tietoisesti tälle yleisölle mahdollisuuden seurata tiloihinsa asennetuista televisiolaitteista televisiolähetyksiä, joihin sisältyy suojattua aineistoa.[13]

28. Yleisölle välittämisenä voidaan pitää myös yleisradiolähetysten tallentamista ja niiden kopioiden saattamista yleisön saataviin internetin etätallennuspalvelun avulla (cloud computing).[14]

29. Edelleen internetiin liittyen välittämisenä on pidettävä paitsi teoksen julkaisemista internetsivustolla[15] myös toisella internetsivustolla oleviin suojattuihin teoksiin johtavien klikattavien linkkien tarjoamista.[16] Linkkien ei vieläpä ole välttämättä sijaittava internetsivustolla tällaista luonnehdintaa varten, vaan ne on voitu ennakolta tallentaa mediasoittimen, eli teknisen laitteen, ohjelmistoon. Siinä tapauksessa välittämiseksi katsotaan tällaisten mediasoittimien tarjoaminen.[17] Kuten tuomioon SGAE johtaneessa asiassa,[18] välittäminen ei kuitenkaan johdu pelkästä teknisten laitteiden tarjoamisesta vaan siitä, että näille laitteille on asennettu valmiiksi linkkejä internetin kautta (ilman tekijänoikeuksien haltijoiden lupaa) saataviin saatettuihin teoksiin.[19]

30. Lopuksi välittämiseksi katsotaan myös onlinejakoalustan tarjoaminen ja hallinnointi vertaisverkossa (peer-to-peer).[20]

31. Arvioidessaan, onko yleisölle välittämistä tapahtunut, unionin tuomioistuin on korostanut käyttäjän keskeistä roolia, kun se täysin tietoisesti tarjoaa yleisölle pääsyn suojattuun aineistoon.[21]

9 Tuomio 7.12.2006, SGAE (C-306/05, EU:C:2006:764, tuomiolauselman 1 kohta).

10 Tuomio 7.12.2006, SGAE (C-306/05, EU:C:2006:764, 46 kohta).

11 Tuomio 15.3.2012, Phonographic Performance (Ireland) (C-162/10, EU:C:2012:141, tuomiolauselman 3 kohta).

12 Tuomio 15.3.2012, Phonographic Performance (Ireland) (C-162/10, EU:C:2012:141, 62 kohta).

13 Ks. erityisesti tuomio 4.10.2011, Football Association Premier League ym. (C-403/08 ja C-429/08, EU:C:2011:631, tuomiolauselman 7 kohta) ja tuomio 31.5.2016, Reha Training (C-117/15, EU:C:2016:379, tuomiolauselman viimeinen virke).

14 Tuomio 29.11.2017, VCAST (C-265/16, EU:C:2017:913, 46–49 kohta).

15 Tuomio 7.8.2018, Renckhoff (C-161/17, EU:C:2018:634, 21 kohta).

16 Tuomio 13.2.2014, Svensson ym. (C-466/12, EU:C:2014:76, 20 kohta). Se, että unionin tuomioistuin ei kyseisessä asiassa katsonut yleisölle välittämiseksi linkkien tarjoamista sisältöön, joka on vapaasti saatavilla internetin kautta, johtui siitä, ettei tällaisella välittämisellä ole uutta yleisöä (ks. tuomion 27 kohta).

17 Tuomio 26.4.2017, Stichting Brein (C-527/15, EU:C:2017:300, 42 kohta).

18 Tuomio 7.12.2006 (C-306/05, EU:C:2006:764).

19 Ks. tuomio 26.4.2017, Stichting Brein (C-527/15, EU:C:2017:300, 39–41 kohta).

20 Tuomio 14.6.2017, Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, 39 kohta).

21 Ks. viimeksi tuomio 26.4.2017, Stichting Brein (C-527/15, EU:C:2017:300, 31 kohta).

32. Tällainen käyttäjän toiminta ei kuitenkaan voi rajoittua koskemaan vain teknisiä laitteita, joilla suojattua aineistoa voidaan vastaanottaa, kuten radio- tai televisiovastaanottimiin tai CD- tai mediasoittimiin. Tällä tavalla rajoitettu toiminta on nimittäin rinnastettava pelkkään teknisten laitteiden tarjoamiseen, joka direktiivin 2001/29 johdanto-osan 27 perustelukappaleessa annetun tulkintasäännön mukaan ei ole välittämistä yleisölle.

33. Jotta käyttäjän toiminta voitaisiin katsoa yleisölle välittämiseksi, sen on väistämättä kohdistuttava suojattuun aineistoon eli välittämisen sisältöön.

34. Välittämisen sisältöön kohdistuva toiminta voi ilmetä monessa eri muodossa. Kyse voi olla signaalin siirrosta hotellihuoneisiin asennettuihin televisiovastaanottimiin, CD-levyjen tarjoamisesta yhdessä CD-soittimien kanssa, televisiolähetysten esittämisestä yleisissä tiloissa, suojattuun aineistoon johtavien internetlinkkien käyttämisestä tai tällaisten linkkien asentamisesta valmiiksi multimediasoittimeen, yleisradiolähetysten tallentamisesta tai vaikkapa vertaisverkossa olevia teoksia koskevien metatietojen indeksoinnista.

35. Mitään näistä toiminnan muodoista ei (itsessään) välttämättä tarvita välittämisen toteamiseen. Niillä on kuitenkin kaikilla yksi yhteinen piirre, nimittäin suora yhteys käyttäjän toiminnan ja välitetyn suojatun aineiston välillä. Tämä yhteinen piirre on keskeinen tekijä, jota ilman ei voida todeta välittämistä.

36. En siis yhdy pääasian kantajien väitteeseen, jonka mukaan unionin tuomioistuin ei olisi vahvistanut tällaista yleistä edellytystä yleisölle välittämisen toteamiselle. Se, että unionin tuomioistuin ei ole nimenomaisesti todennut tätä lähtökohtaisesti yleistä edellytystä, johtuu nimittäin siitä, että se kuuluu erottamattomasti yleisölle välittämisen käsitteeseen, sillä välittämisen sisällön on väistämättä oltava suojattua aineistoa. Joka tapauksessa, vaikka tätä edellytystä toiminnan kohdistumisesta välittämisen sisältöön ei olisi esitetty nimenomaisesti, se sisältyy implisiittisesti kaikkiin unionin tuomioistuimen ratkaisuihin, joissa on todettu välittämisen tapahtuneen.

37. Erityisen selvästi tämä ilmenee ratkaisuissa, joissa unionin tuomioistuimen on pitänyt erottaa toisistaan välittäminen yleisölle ja pelkkä teknisten laitteiden tarjoaminen. Unionin tuomioistuin on korostanut niissä, että välittämisen toteamiseksi on ratkaisevan tärkeää, että välittämisen sisältöön on kohdistunut suora toiminta, sillä juuri se muodostaa eron laitteiden tarjoamiseen. Välittäminen ei siis ole johtunut televisiovastaanottimien asentamisesta hotellihuoneisiin, vaan signaalien lähettämisestä.[22] Vastaavasti pelkkä CD-soittimien tarjoaminen ei olisi riittänyt välittämisen toteamiseen, jos samalla ei olisi tarjottu CD-levyjä, sillä suojatun aineiston kuuntelemiseen tarvitaan molemmat tekijät.[23] Samaten ilman valmiiksi asennettuja linkkejä, jotka mahdollistavat pääsyn internetissä olevaan suojattuun aineistoon, pelkkä mediasoittimien tarjoaminen ei olisi saanut unionin tuomioistuinta toteamaan välittämistä.[24]

38. Mielestäni on kuitenkin melko ilmeistä, etteivät autovuokraamot toteuta mitään toimintaa, joka kohdistuu suoraan sellaisiin teoksiin tai äänitteisiin, jotka lähetetään radion välityksellä ja joita asiakkaat voivat halutessaan kuunnella vuokra-autoihin asennettujen radiovastaanottimien kautta. Autovuokraamot vain tarjoavat asiakkailleen autoja, joihin niiden valmistajat ovat asentaneet radiovastaanottimet. Asiakkaat valitsevat itse, kuuntelevatko he radiolähetyksiä vai eivät.

39. Autoihin asennetut radiovastaanottimet on suunniteltu siten, että ne voivat vastaanottaa ilman mitään lisätoimia alueellaan tarjolla olevat maanpäälliset radiolähetykset. Ainoa välittäminen yleisölle, joka tapahtuu, on siis se, jonka yleisradio-organisaatiot toteuttavat. Sen jälkeen ei kuitenkaan tapahdu enää mitään välittämistä yleisölle, etenkään autovuokraamojen toimesta. Kun Stimin ja SAMI:n

22 Tuomio 7.12.2006, SGAE (C-306/05, EU:C:2006:764, 46 kohta).

23 Tuomio 15.3.2012, Phonographic Performance (Ireland) (C-162/10, EU:C:2012:141, 62 ja 67 kohta).

24 Tuomio 26.4.2017, Stichting Brein (C-527/15, EU:C:2017:300, 39–41 kohta).

asiakkaat sallivat sellaisen suojatun aineiston, jonka tekijän- ja lähioikeuksien haltijoita ne ovat, yleisradioimisen, heidän on väistämättä täytynyt ottaa huomioon kaikki käyttäjät, joilla on radiovastaanotin ja jotka sijaitsevat lähetysalueella, mukaan lukien ajoneuvoihin asennetut radiovastaanottimet, ja riippumatta siitä, miten näitä ajoneuvoja käytetään.

40. Autovuokraamot siis ainoastaan tarjoavat aineiston välittämisen mahdollistavia välineitä, mikä direktiivin 2001/29 johdanto-osan 27 perustelukappaleen mukaan ei ole välittämistä.[25] Stimin ja SAMI:n kirjallisissa huomautuksissaan esittämä väite, että kyseinen perustelukappale koskee vain etävälittämiseen tarkoitettujen laitteiden valmistamiseen tai myyntiin erikoistuneita toimijoita, perustuu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön, erityisesti tuomion SGAE[26], virheelliseen tulkintaan. Kun unionin tuomioistuin on useaan otteeseen todennut välittämisen tapahtuneen, tämä ei ole johtunut asianomaisen käyttäjän luonteesta vaan kyseisen käyttäjän toiminnasta, joka on ollut muutakin kuin vain laitteen tarjoamista, kuten signaalin jakamista. Tuomioon Stichting Brein[27] johtaneessa asiassa asianomainen käyttäjä oli toki ”mediasoittimien tarjoamiseen erikoistunut toimija”. Unionin tuomioistuin kuitenkin totesi välittämisen tapahtuneen tällaisiin soittimiin asennettujen ohjelmistojen sisällön johdosta.

41. Ei myöskään voida hyväksyä Stimin ja SAMI:n väitettä, jonka mukaan autovuokraamojen vastuu perustuu siihen, että ne saattavat asiakkaidensa saataviin tiloja, joita Stim ja SAMI luonnehtivat ”julkisiksi”, toisin sanoen vuokra-autojen sisätiloja, joissa suojattua aineistoa voi kuunnella ajoneuvoihin asennetuista radiovastaanottimista. Sellaisen tilan tarjoaminen, jossa radiovastaanottimia voidaan käyttää, ei sen enempää kuin itse radiovastaanottimien tarjoaminenkaan ole välittämistä, jos siihen ei liity asianomaisen käyttäjän toimintaa, joka kohdistuu tämän välittämisen sisältöön eli suojattuun aineistoon.

42. Sen sijaan yhdyn Stimin ja SAMI:n näkemykseen, jonka mukaan sillä, että asianomaisten autojen valmistajat ovat asentaneet radiovastaanottimet autoihin, ei ole merkitystä. Saman logiikan mukaan merkitystä ei kuitenkaan ole myöskään sillä, onko niin, että autovuokraamot eivät halua – kuten Stim ja SAMI väittävät – tai eivät voi – kuten kyseiset yritykset väittävät – poistaa näitä radiovastaanottimia tai tehdä niitä käyttökelvottomiksi. Nämä seikat eivät nimittäin liity suojatun aineiston välittämiseen yleisölle vaan pelkkään teknisten laitteiden tarjoamiseen ja jäävät siten tekijänoikeuden soveltamisalan ulkopuolelle.

43. Lopuksi myöskään sillä, että mahdollisuus kuunnella vuokra-autoihin asennetuista radiovastaanottimista suojattua aineistoa edistää kyseisiä autoja vuokraavien yritysten toiminnan houkuttelevuutta ja siten kannattavuutta, ei ole merkitystä määriteltäessä, onko välittämistä yleisölle tapahtunut ja onko kyseisillä yrityksillä tekijänoikeudellista vastuuta.

44. Kaikenlainen etäviestinnän toteuttamiseen tai vastaanottamiseen tarkoitettujen teknisten laitteiden tarjoaminen tapahtuu tavallisesti voittoa tavoittelevan toiminnan yhteydessä. Tällaisen toiminnan kannattavuus perustuu pitkälti siihen, että kyseisiä laitteita käytetään tekijänoikeudella ja lähioikeuksilla suojatun aineiston toteuttamiseen tai vastaanottamiseen – se on pääasiallinen syy näiden laitteiden ostamiselle. Laitteiden tarjoajien ei kuitenkaan tarvitse maksaa mitään korvauksia kyseisten oikeuksien haltijoille.[28] Juuri sellaisen logiikan torjumiseksi, jonka mukaan tällaista korvausta voisi vaatia, Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) tekijänoikeussopimuksen[29]

25 Komissio kiistää tämän toteamuksen huomauttaen, että autovuokraamojen toiminnan tavoitteena on tarjota ajoneuvoja eikä niihin asennettuja radiovastaanottimia. Mielestäni on kuitenkin mahdollista, että ajoneuvojen tarjoamisen lisäksi voidaan tarjota radiovastaanottimia. Katson kuitenkin joka tapauksessa – kuten komissiokin –, että käsiteltävässä asiassa ei missään tapauksessa ole kyse välittämisestä.

26 Tuomio 7.12.2006 (C-306/05, EU:C:2006:764).

27 Tuomio 26.4.2017 (C-527/15, EU:C:2017:300).

28 Lukuun ottamatta direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädettyä mahdollista korvausta yksityiskäyttöön tapahtuvasta kopioinnista.

29 Genevessä 20.12.1996 allekirjoitettu ja Euroopan unionin puolesta 16.3.2000 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2000/278/EY (EYVL 2000, L 89, s. 6) hyväksytty sopimus.

allekirjoittajat totesivat sopimuksen 8 artiklaa koskevassa julkilausumassa – ja niiden perässä unionin lainsäätäjä direktiivin 2001/29 johdanto-osan 27 perustelukappaleessa –, että pelkkä teknisten laitteiden välittäminen ei ole välittämistä yleisölle. Sillä, onko tällainen tarjoaminen muodoltaan myyntiä, pitkäaikaista tai lyhytaikaista vuokraamista tai mitä tahansa muuta tarjoamista, ei ole merkitystä.

45. Täten radiovastaanottimilla varustettujen autojen vuokraamisessa ei mielestäni tapahdu välittämistä tässä ratkaisuehdotuksessa mainitussa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla. Yleisölle välittämiseen tarvittavan toisen tekijän, eli yleisön, olemassaoloa ei siis mielestäni ole tarpeen tarkastella.

46. Ehdotankin vastaukseksi ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, että direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohtaa ja direktiivin 2006/115 8 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että radiovastaanottimilla varustettujen autojen vuokralleanto ei ole kyseisissä säännöksissä tarkoitettua välittämistä yleisölle.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

47. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, voivatko autonvuokraustoiminnan laajuus ja vuokra-aika vaikuttaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavaan vastaukseen.

48. Kun otetaan huomioon ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen ehdottamani vastaus, toiseen kysymykseen on mahdollista vastata vain kieltävästi. Kyseinen toiminta ei ole edellä mainituissa säännöksissä tarkoitettua välittämistä yleisölle toiminnan laajuudesta ja vuokra-ajasta riippumatta.

49. Perusteellisuuden vuoksi analysoin lyhyesti toista ennakkoratkaisukysymystä siltä varalta, että unionin tuomioistuin vastaisi ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen myöntävästi.

50. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan välittämisen yleisönä on oltava rajoittamaton määrä potentiaalisia vastaanottajia ja huomattava ihmismäärä. Yleisön käsitteelle on siis ominaista tietty vähimmäistaso, jolla tämän käsitteen piiristä suljetaan pois liian pieni tai merkityksetön henkilöjoukko. Lisäksi on otettava huomioon kumulatiiviset vaikutukset, jotka seuraavat siitä, että suojattuja teoksia saatetaan vastaanottajien saataviin paitsi samanaikaisesti myös peräkkäin.[30]

51. Nämä käsitteet ovat tietenkin epämääräisiä, ja niiden tulkintaan vaikuttavat voimakkaasti kunkin tapauksen olosuhteet. Katson kuitenkin, että silloin kun autojen vuokraustoiminta ei rajoitu yksittäisiin vuokrauskertoihin vaan on luonteeltaan pysyvää toimintaa, peräkkäisten asiakkaiden määrä on riittävän huomattava merkityksettömän kynnysmäärän ylittymiseen. Tällöin asiakkaat eivät muodosta määriteltyjen henkilöiden ryhmää, joka voitaisiin rinnastaa yksityiseen ryhmään.[31] Näin ollen niin kauan kuin tällainen toiminta on luonteeltaan pysyvää, sen laajuus ei vaikuta arviointiin siitä, onko välittämistä yleisölle tapahtunut.

52. Autojen vuokra-ajassa kantajat erottavat toisistaan lyhytaikaisen vuokrauksen, joka kestää enintään 29 päivää, ja pitkäaikaisen vuokrauksen. Niiden mukaan 30 päivän vuokrauksen jälkeen auto ei ole enää julkinen tila vaan yksityinen tila, joten se, että tällaisessa autossa on radiovastaanotin, ei enää ole välittämistä yleisölle.

30 Ks. viimeksi tuomio 14.6.2017, Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Ks. toisin tuomio 15.3.2012, SCF (C-135/10, EU:C:2012:140, 95 kohta).

53. Unionin tuomioistuin on kuitenkin jo todennut, että se, otetaanko yleisölle välittäminen vastaan julkisessa vai yksityisessä tilassa, ei voi vaikuttaa välittämisen tapahtumisen arviointiin, tai muuten oikeus yleisölle välittämiseen olisi sisällöltään merkityksetön. [32]

54. Näin ollen auton vuokra-aika ja siihen väitetysti perustuva toiminnan julkinen tai yksityinen luonne eivät vaikuta mitenkään sen arviointiin, onko välittämistä yleisölle tapahtunut.

55. Jos unionin tuomioistuin siis vastaisi ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen myöntävästi, autonvuokraustoiminnan laajuudella eikä vuokra-ajalla ei olisi mitään merkitystä sen enempää tämän vastauksen kuin kieltävänkään vastauksen kannalta.

Ratkaisuehdotus

56. Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan, että Högsta domstolenin ennakkoratkaisukysymyksiin vastataan seuraavasti:

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohtaa ja vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/115/EY 8 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että radiovastaanottimilla varustettujen autojen vuokralleanto ei ole näissä säännöksissä tarkoitetulla tavalla yleisölle välittämistä.

32 Tuomio 7.12.2006, SGAE (C-306/05, EU:C:2006:764, 50, 51 ja 54 kohta).